

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

FÜRDÉS

Fhéren sütött a nap.

Mint amikor éjjel fényképeznek és villanóport gyújtanak, úgy izzott a balatoni fürdőhely a verőfényben. A meszelt kunyhók, a kukoricagórék, a homok keretében minden fehérnek látszott. Még az ég is. Az akácfák poros lombja pedig olyan fehér volt, akár az írópapír.

Fél háromra járt.

Suhajda ezen a napon korán ébredt. Lejött a tornác lépcsőjéről, a nyaraló udvarában levő parasztkertbe.

- Hová? - kérdezte Suhajdáné, amint a törökszegfűk között horgolt.

- Fürödni - ásított Suhajda, kezében egy meggyszín fürdőnadrággal.

- Ugyan, vidd el őt is - kérlelte az asszony.

- Nem.

- Miért?

- Mert rossz - felelte Suhajda. - Mert haszontalan felelte, és szünetet tartott. - Nem tanul.

- Dehogynem - tiltakozott felesége, vállát vonogatva. - Egész délelőtt tanult.

A konyha előtt a lócán fölneszelt egy tizenegy éves fiú. Térdén összecsukott könyvet tartott: a latin nyelvtant. Vékonyka gyermek volt, haja rövidre nyírva nullás géppel. Piros tornaing rajta, vászonnadrág, lábán bőrsaru. Pislogott az apja meg az anyja felé.

- Hát - szólt hozzá Suhajda nyersen, fölvetve szigorú fejét -, mi az: dicsérni fognak engem?

- *Lauderentur* - rebegte a gyermek, gondolkozás nélkül, de előbb fölkel, mint az iskolában.

- *Lauderentur* - bólogatott csúfondárosan Suhajda -, *lauderentur*. Szóval a pótvizsgán is meg fogsz bukni.

- Tudja - mentegette az anyja -, tudja, de összezavarodik. Fél tőled.

- Én kiveszem őt az iskolából - biztatgatta magát Suhajda -, bizony úristen kiveszem. Lakatosinasnak adom, bognárnak - maga se tudta, hogy indulatában mért épp ezt az iparágat választotta, amelyre egyébként sohase gondolt.

- Gyere ide, Jancsikám - szólt az anyja. - Ugye tanulsz majd, Jancsikám?

- Sírba visz ez a taknyos - vágott közbe Suhajda, mert a méreg fűszer volt neki, paprika -, sírba visz - ismételte, s élvezte, hogy a harag kitágította az ereit, játékosan elűzte délutáni unalmát.

- Tanulok - hebegte a fiú, hangtalanul.

Védelmet keresve megalázott semmiségében, az anyjára pillantott.

Az apját szinte nem is látta. Csak érezte. Mindenütt, mindenkor, gyűlöletesen.

- Ne tanulj - legyintett Suhajda. - Sohase tanulj. Fölösleges.

- De tanul - szólt az anya, s a gyermek fejét hóna alá öelve simogatta. - Te pedig megbocsátasz neki. Jancsika - mondta váratlanul, minden átmenet nélkül -, hozd szépen a nadrágodat. Apa majd elvisz fürödni.

Jancsi nem értette, hogy mi történt, hogy mit jelent anyjának a közbelépése, mellyel a régóta húzódó pörpatvart önkényesen, csodálatos gyorsasággal intézte. De azért fölrohant a tornácra. Onnan egy sötét kis szobába ért. Keresgélte a fiókokban a meggyszín fürdőnadrágot. Az egészen olyan volt, mint az apjáé, csak kisebb. Suhajdáné varrta mind a kettőt.

Az apa tétovázni látszott.

Anélkül hogy bármit mondana feleségének, megállapodott egy köszmétebokor mellett, mintha késlekedő fiát várná. Majd nyilván mást gondolt. Kiment a léckapun. A tó felé igyekezett, valamivel lassabban, mint máskor.

Sokáig kutakodott a fiú.

Jancsi a második gimnázium évfárá vizsgáján megbukott a latinból. Ezen a nyáron pótvizsgára készült. Minthogy azonban a tanulást a szünetben is félvállról vette, apja büntetésből tiltotta őt a fürdéstől egy hétre. Még két fürdéstelen napja lett volna. Most meg kellett ragadnia az alkalmat. Lázasan hányta széjjel a ruhákat. Végre meglelte a fürdőnadrágot. Be se csomagolta, lobogtatva hozta ki az udvarba. Ott csak az anyja várt. Főlgaskodott hozzá, hogy sebtében csókot leheljen az édes, imádandó arcra, s apja után iramodott.

Anyja utána kiáltott, hogy később majd ő is lejön a partra.

Suhajda vagy húsz lépéssel haladhatott előtte a gyalogösvényen. Jancsi bőrsaruja, amint futott, tapsikolta a port. Hamar utolérte őt az ördögcérnaösvénynél. De néhány lépéssel előbb lassított, óvatosan lopakodott melléje, mint a kutya, még mindig nem lévén bizonyos, vajon nem kergetik-e vissza.

Az apa egy szót se szólt. Arca, melyet a gyermek olykor oldalvást, gyors pillantással kémlelt, zárt volt és merev. Fejét főlsgelte, a semmibe nézett. Úgy rémlett, észre se veszi őt, nem törődik vele.

Jancsi, akit az iménti örömhír fölpezsdített, most elszontyolodott, búsan lépegetett, szomjúságot érzett, inni akart, szükségére menni, szeretett volna visszafordulni, de félt attól, hogy apja

megint ráivall, s így a helyzetet, melyet csatlakozásával teremtett, a rosszabbtól való félelmében vállalnia kellett.

Várta, hogy mi történik vele.

Az út a nyaralóktól a tóig mindössze négy perc. Siralmas fürdőhely volt ez, villany és minden kényelem nélkül, a köves zalai parton, erősen harmadrendű. Szegény hivatalnokok nyaraltak itten.

Künn az udvarban eperfák alatt nők, férfiak egy ingben, mezítláb görögdinnyét, főtt kukoricát rágcsáltak.

Suhajda az ismerőseinek régi nyájas hangján köszönt, amiből a gyerek - a harag e boldog fegyverszünetében - azt következtette, hogy nem is annyira dühös, mint mutatja. Később azonban az apa homloka ismét kegyetlenné vált.

Tücskők ciripeltek a napfényben. Már feljűk lengett a víz édesen rothadt szaga is, már feltűnt a korhatag fürdőépület is, de Suhajda nem beszélt.

Istenesné, a fürdősasszony, aki kontyát piros pipisz kendővel kötötte át, kinyitotta kabinjaikat, beengedte őket: az elsőbe az apát, a másodikba, melyben Suhajdáné szokott öltözködni, a fiút.

Kívűlűk nem is tartózkodott más a parton, csak egy legény. Az ott valami döglött lélekvesztőt tatarozott. Rozsdás szögeket egyengetett a földön.

Jancsi előbb vetkőzött le.

Kijött a kabinjából, de nem tudott mit csinálni, nem mert az áhított vízbe menni. Zavarában a lába fejét nézegette. Amíg apja elkészűlt, ezt szemlélte nagy figyelemmel, mintha először látná.

Suhajda meggyzűn fürdőnadrágjában lépett ki, egy kissé potrohosan, de izmosan, fűltárva fekete szőrös mellét, melyet a gyermek mindig megbáműlt.

Jancsi rátekintett, hogy szeméből olvasson. De nem látott semmit. Az aranykeretes csíptető üvege nagyon villogott. Pironkodva nézte, hogy megy apja a tóba.

Csak akkor somfordált utána, amikor Suhajda hátraszólt:

- Jöhetsz.

Követe őt, egy lépés távolságból. Nem mártotta meg magát, nem úszkált békatempóival, mint szokta. Csak botorkált a nyomában, valami bátorítást várva. Suhajda ezt észrevette. Félvállról, mogorván mellének szögezte a kérdést:

- Félsz?

- Nem.

- Akkor mit mamlaszkodsz?

Annál a cölöpnél álltak, ahol a gyermeknek a csecsbimbójáig ért a víz, az apjának pedig valamivel följebb, mint derékig. Mind a ketten lekuporodtak, nyakig merültek, élvezték a lanya tó cirógatását, mely almazölden, tejszerűen pezsgett körülöttük.

Suhajdában a jó érzéstől ingerkedő, játékos kedv ébredt.

- Gyáva vagy, barátom.

- Nem.

Máris megragadta a fiát, két karjába nyalábolta, s belevetette a vízbe.

Jancsi röpt a levegőben. Farral toccsant a tóba. A víz kinyílt, aztán rejtelmes zúgással, háborogva csapódott össze fölötte. Néhány másodpercig tartott, míg kievickélt. Orrán-száján prűszkölte a vizet. Két öklével nyomigálta a szemét, mert nem mindjárt látott.

- Rossz? - kérdezte az apja.

- Nem.

- Akkor még egyszer. Egy-kettő - és ismét magához ölelte a gyermeket.

Suhajda, amikor azt mondta: "há-rom", nagyot lendített rajta, elhajította, körülbelül arra a helyre, ahová előbb, de mégis valamivel messzebb, a köteleket tartó cölöp mögé, úgyhogy nem is láthatta, amint fia egyet bukfencezve, hátraszegett fővel, kitárt karral lefelé zuhant a vízbe. Ezért hátra is fordult.

Szemben vele a somogyi part nyúlt el. A tó tündöklött, mintha millió és millió pillangó verdesné tükrét gyémántsárrnyal.

Néhány pillanatig várt, amint előbb.

- Na - mondta végül bosszankodva. Aztán fenyegetően, rekedten: - Mit izélsz? Ne komédiázz.

De senki se válaszolt.

- Hol vagy? - kérdezte valamivel emeltebb hangon, és fürkészett közellátó szemével előre-hátra, jó messzire, hátha ott bukott föl, Jancsi tudniillik kitűnően tudott úszni a víz alatt is.

Amíg azonban Suhajda mindezeket véghezvitte, úgy érezte, hogy már több idő múlt el, mint az előző lebukás és fölmerülés között. Sokkal több idő múlt el.

Hatalmasan megriadt.

Fölugrott, lábolta a vizet, gyorsan, hogy ahhoz a ponthoz érjen, ahol a fia valószínűleg a vízbe pottyanhatott. Közben egyre kiabálta:

- Jancsi, Jancsi.

Azon a ponton a cölöp mögött se találta. Erre két karjával hadarni kezdte a tavat lapát módra. Kotorta fönn és lenn, rendszertelenül, próbált a tó fenekére nézni, a zavaros víz azonban arasznyira sem engedte át tekintetét. Belemártotta eddig száraz fejét, szemét a csíptető üvege

mögött kimeresztette, mint a hal. Kereste, kereste, mindenhogyan, az iszapba hasalva, könyökölve, guggon, újra és újra, körben forogva, oldalt billentve, módszeresen számon tartva minden talpalatnyi helyet.

De sehol se volt.

Mindenütt csak a víz volt, a víz ijesztő egyformasága.

Öklődve tápáskodott föl, mély lélegzetet vett.

Amíg lenn búvárkodott, homályosan azt remélte, hogy közben fia már kibukott, hogy kacagva áll majd előtte a cölöpnél vagy távolabb már, talán kabinjába szaladt felöltözködni. Most azonban tudta, hogy bármily hosszúnak is látszott az idő, ő csak egy-két pillanatig maradt a fenéken, s gyermeke nem mehetett ki a tóból.

A víz fölött olyan nyugalmat látott, olyan közönyt, amilyent eddig nem bírt volna elképzelni.

- Hé - üvöltött a part felé, s tulajdon hangját sem ismerte föl -, nincs sehol.

A legény, aki a lélekvesztőt szögezgette, tenyerével tölcsért csinált füléhez.

- Tessék?

- Nincs sehol - hörgött belőle a kétségbeesés.

- Kicsoda?

- Nem találom - ordította torkaszakadtából -, segítség.

A legény az evezőpadra tette a kalapácsot, lerúgta nadrágját - nem akarta összevizezni -, és a tóba lépett. Vágtatott, de úgy tetszett, kényelmesen jön. Suhajda addig még néhányszor lebukott, a vízbe térdelt, tovább haladt, hogy más irányban is keresse, aztán a távolságtól megrémülve, visszatért ahhoz a helyhez, melyet mintegy őrzött. A cölöpbe fogózkodott, hogy el ne szédüljön.

Mire a legény odaért, Suhajda elbódulva zihált. Nem tudott értelmesen felelni kérdéseire.

Mind a ketten csak ide-oda ténferegtek.

Istenesné a parton kezét tördelte.

Kiabálására húszan-harmincan össze is csődültek, csáklyákat, hálókát hoztak, sőt egy csónak is megindult a szerencsétlenség színhelyére, ami igazán fölösleges volt, hiszen a sekély víz itt

nem lephetett el senkit.

Hamarosan híre futamodott a környéken, hogy "valaki a vízbe fulladt". Már mint tény.

Ebben a pillanatban Suhajdáné a parasztkertben a törökszegfűk között abbahagyta a horgolást. Fölkelt, a sötét kis szobába ment, ahol előbb Jancsika a fürdőnadrágját keresgélte, s az ajtót bezárva, elindult a part felé, amint megígérte neki.

Lassan lépegetett nyitott napernyője alatt, mely a tűző fény ellen oltalmazta. Azon gondolkozott, fürdők-e. Elhatározta, hogy ma nem fürdik. De amikor az ördögcérnasövény felé érkezett, gondolatának fonala egyszerre megszakadt, összegomolygott, napernyőjét becsukta, szaladni kezdett, s szaladt egész úton, amíg a fürdőépületig nem jutott.

Itt már két csendőr állott meg a mormoló tömeg, többnyire parasztasszonyok. Sokan sírtak.

Az anya tüstént megértette, mi történt. Jajveszékelve támolygott a partra, a zárt csoport felé,

melynek közepén kisfia feküdt. Nem engedték oda. Egy székre ültették. Ájúldozva kérdezgette, hogy él-e még.

Már nem élt. Több mint egy negyedórai kutatás után bukkantak rá, közvetlen a cölöp mögött, ahol apja állott, s mire kihúzták, a szíve nem dobogott, szembogarának fényérzékenysége megszűnt. Az orvos tótágast állíttatta, rázta belőle a vizet, fölpolcolta a mellkast, mesterséges légzést alkalmazott, tornáztatta a kis, halott karokat, sokáig, nagyon sokáig, majd percenként hallócsővel figyelte a szívet. Az nem indult meg. Erre műszereit táskájába dobta, és elment.

Ez a halál, mely hirtelenül jött, látszólag szeszélyesen, már valóság volt, oly örökkévaló, oly szilárdul megformált és meredt, mint a földgolyó legnagyobb hegláncolatai.

Az anyát parasztszekéren szállították haza. Suhajda még mindig meggyszín fürdőnadrágban üldögélt a parton. Arcáról, csíptetőjéről csurgott a víz, a könny. Eszelősen sóhajtozott.

- Jaj nekem, jaj jaj.

Ketten támogatták föl. Kabinjába vezették, hogy végre felöltözzék.

Még három se volt.

1925

+

Fürdés

színes, magyar tévéfilm, 48 perc, 1973

rendező: Ranódy László

író: Kosztolányi Dezső

forgatókönyvíró: Szántó Erika

operatőr: Koltai Lajos

zene: Jeney Zoltán

szereplő(k):

Szirtes Ádám (Suhajda)

Vass Éva (Suhajdáné)

Geiger János (Jancsika)

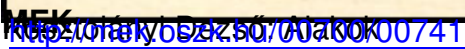
Gobbi Hilda (Istenesné)

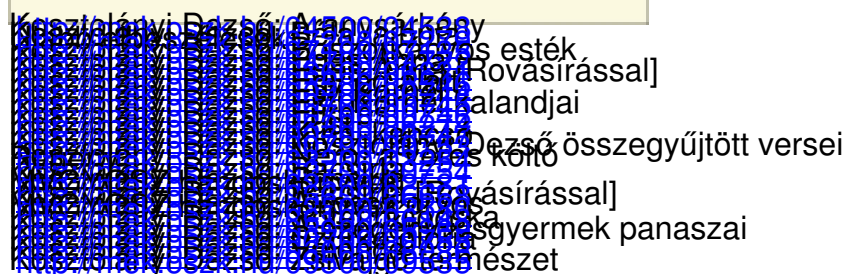
Egri István (Hivatalvezető)

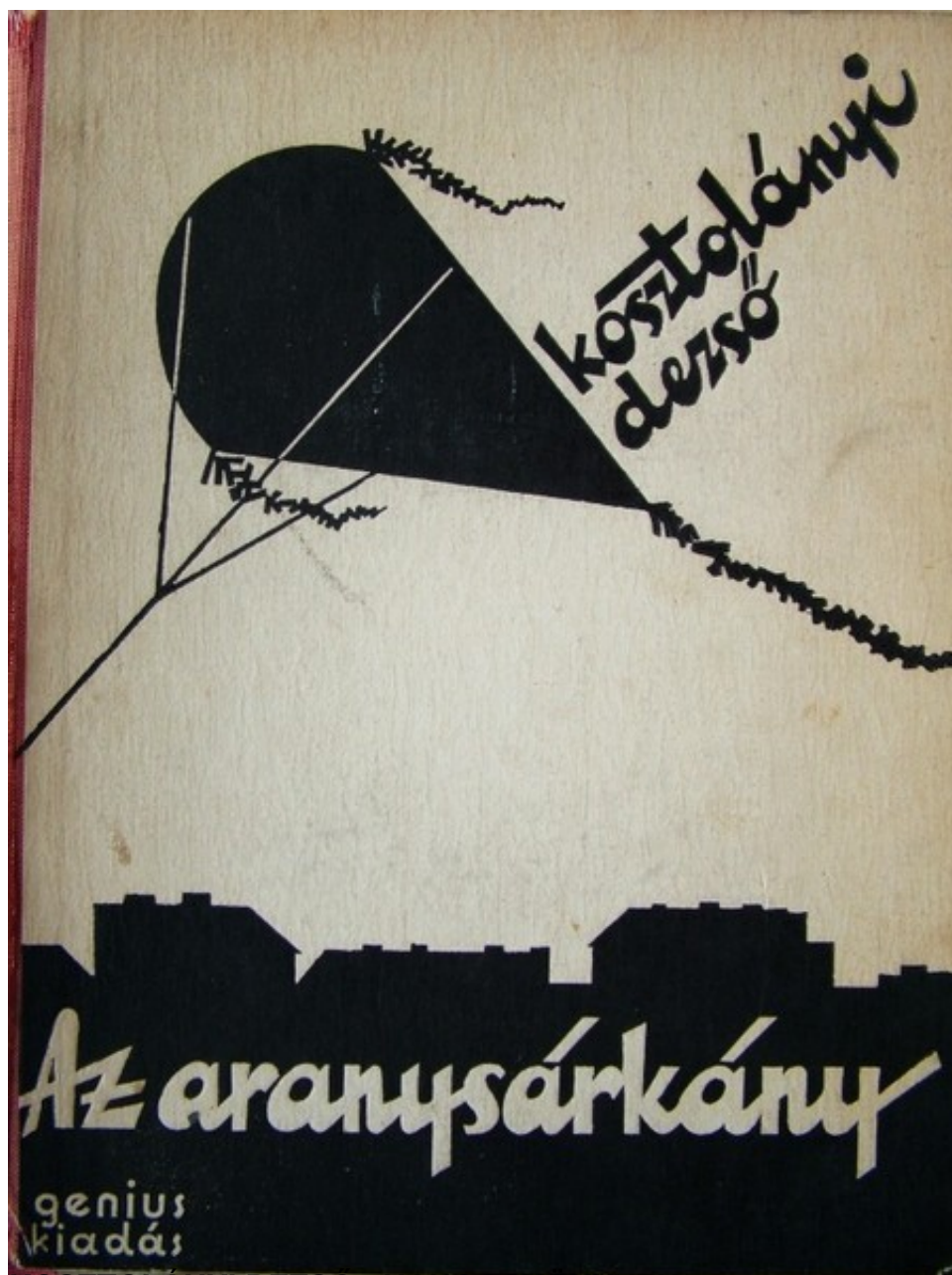
Ranódy László Kosztolányi kisvárosi világának tökéletes ismerője és újraformálója. Az ő filmjeiben életre kelnek Kosztolányi figurái a Pacsirtában és az Aranysárkányban éppúgy, mint a most újból műsorra tűzött tévéfilmekben. A kulcs főhőse az otthon fontoskodó kishivatalnok, aki legalább családjának szeretné bizonyítani fontosságát, ám hamar lelepleződik. A Fürdés főhőse szigorúságával és keménységével okoz tragikus balesetet.

<http://videotar.mtv.hu/Videok/2009/09/15/13/Furdes.aspx>

+

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ - HANGOSKÖNYVEK
<http://www.magyar-egyok.com/index.php?page=books&sub=search&q=kosztol%C3>